

ΠΟΡΝΟΡΤΙΚΟΝ: ΨΗΦΙΑΚΕΣ
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΚΑΙ
Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κεφάλαιο XIII

Katharine Sarikakis

University of Vienna

Μετάφραση: Αντώνης Καλογερόπουλος,

απόφοιτος ΕΜΜΕ, Μ.Α. in Corporate

Communications and Reputation Management,

PhD Candidate in the University of Southern

Denmark

Εισαγωγή

Το θέμα αυτού του κεφαλαίου είναι η πορνογραφία στο καινούριο περιβάλλον της ψηφιοποίησης και της διασυννοριακής επικοινωνίας, σαν μια βιομηχανία που αναζητεί ενεργά να υιοθετήσει τις αλλαγές στην τεχνολογία της επικοινωνίας, να προσαρμόσει το εργατικό δυναμικό και τους πελάτες της και να ελέγξει τις νομοθετικές προκλήσεις.

Η πορνογραφία έχει αποτελέσει αντικείμενο πολιτικοποίησης και πόλωσης απόψεων αναφορικά με ζητήματα, από τη μία πλευρά, αυτονομίας και αυτοδιάθεσης (agency), το δικαίωμα επιλογής, την ελευθερία, και από την άλλη, την αφαίρεση του λόγου, την ταπείνωση και την βλάβη. Το επιχείρημα αυτού του κεφαλαίου είναι ότι το θέμα της πορνογραφίας πρέπει να επανεξεταστεί κάτω από το βάρος τεράστιων αλλαγών στις ψηφιακές επικοινωνίες, και της παγκοσμιοποίησης, με τη μελέτη του

ρόλου της στον πολιτισμό, την οικονομία και την πολιτική όχι σαν μια αυθαίρετη, ανεπίσημη ή ad hoc παρουσία, αλλά σαν ένας οργανωμένος πολιτικός οργανισμός. Το κεφαλαίο αυτό τοποθετεί το ρόλο της βιομηχανίας πορνό στην παγκόσμια πολιτική οικονομία των Μέσων επικοινωνίας και στην ιεράρχηση των κανονιστικών νομολογιών του «κάθε ατόμου» που χρησιμοποιεί τα διάχυτα πατριαρχικά πολιτιστικά θεμέλια του Δυτικού κόσμου. Συζητά τους τρόπους με τους οποίους αυτοί οι παράγοντες διευκολύνουν τη διαδικασία της κανονικοποίησης (regularization) της βιομηχανίας του σεξ και της πορνογραφίας σαν ένα πολιτιστικό προϊόν ανάμεσα σε άλλα. Το πρώτο τμήμα παρουσιάζει τις εξελίξεις στην παγκόσμια βιομηχανία των Μέσων· ύστερα, η ανάλυση τοποθετεί το πορνό μέσα στον πολιτισμό, το σεξ και τη βιομηχανία των Μέσων στη νέα παγκόσμια πολιτική οικονομία. Το τελευταίο μέρος συζητά την πολιτική διαδικασία γύρω από τις βιομηχανίες του σεξ και του πορνό και το πώς αυτή επηρεάζει τη διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής.

Η Διακυβέρνηση των παγκόσμιων Μέσων και οι βιομηχανίες πολιτισμού

Στις δύο τελευταίες δεκαετίες, μια σημαντική αλλαγή έχει συμβεί παγκοσμίως στον χώρο των Μέσων - το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί η πορνογραφία - η οποία τοποθετείται γενικά σε τρεις δομικούς άξονες:

Πρώτα, η τεράστια αύξηση των ιδιωτικών Μέσων και η ιδιωτικοποίηση των υποδομών επικοινωνίας ακολούθησε τα κύματα απορρύθμισης και επαναρρύθμισης στην Ευρώπη και τις Η.Π.Α. από τη δεκαετία του 1980 και μετά, τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο πλαίσιο διαμόρφωσης πολιτικής (policy making) (Chakravarty and Sarkikakis, 2006). Η αύξηση αυτή συνοδευόταν από μια ευμετάβλητη παγκόσμια αγορά μέσων ενημέρωσης που χαρακτηριζόταν από επιθετικές συγχωνεύσεις και εξαγορές, αυξημένη συγκέντρωση ιδιοκτησίας στα Μέσα και από καινούριες μορφές λαϊκίστικου και «δουλευτικού» περιεχομένου στον αγώνα για το κέρδος. (Hermann and McChesney 2004; Kamalipour, 2003).

Δεύτερον, η νέα αυτή εποχή χαρακτηρίζεται από εντατικοποιημένες συμμαχίες μεταξύ των βιομηχανιών, μεταξύ παραδοσιακών μέσων (πχ. τηλεόραση, κινηματογράφος) και των βιομηχανιών παραγωγής περιεχομένου, λογισμικού και ηλεκτρονικής, σχετικά με τις ψηφιακές επικοινωνίες και περιεχόμενο. Μέσα από αυτές τις διασυνδέσεις, τα Μέσα και οι επικοινωνίες όχι μόνο αυξάνουν τα ποσοστά υιοθέτησης τεχνολογιών με το να καθιστούν τις πλατφόρμες περιεχομένου τους διεπιχειρησιακές, αλλά και επαναπροσδιορίζουν την ιδιότητα του χρήστη με το να κατευθύνουν την καταναλωτική του συμπεριφορά σε συγκεκριμένες χρήσεις και εφαρμογές.

Τέλος, τα Μέσα και οι πολιτισμικές βιομηχανίες, όπως η μουσική, η μόδα, η διαφήμιση, ακόμα και οι δημόσιες σχέσεις, είναι αναπόσπαστες η μια από την άλλη. Κάτω από τη σύγκλιση της τεχνολογίας και των αγορών, οι σύγχρονες πολιτιστικές τάσεις ενσωματώνονται πιο εύκολα και άμεσα στους τομείς της παραγωγής και κατανάλωσης, ενώ οι αποκλίσεις στο περιεχόμενο και η δημιουργία εξειδικευμένων αγορών, εξασφαλίζουν τη μέγιστη κάλυψη των πηγών κέρδους.

Συνολικά, το νέο περιβάλλον αποκαλύπτει ότι οι βιομηχανίες Μέσων και πολιτισμού έχουν εξελιχθεί σε πολιτικούς παράγοντες, οι οποίοι έχουν οργανωθεί κατά μήκος δύο κύριων δραστηριότητες πολιτικής οικονομίας: το μάνατζμεντ των αγορών και το μάνατζμεντ της διαμόρφωσης πολιτικής (Chakravartty and Sarikakis 2006). Ένας πολιτικός παράγοντας, όπως ένα διεπιχειρησιακό λόμπι, καταδεικνύει μια «αξιοπαρατήρητη *πράξη με συγκεκριμένο στόχο* (...) και αρκετά *ενοποιημένη* έτσι ώστε να είναι λογικό να μιλάει κανείς για αυτήν σαν να αποτελεί έναν ενιαίο φορέα» (Page, 1996: 20). Οι αλλαγές στις τεχνολογίες παραγωγής και διανομής (βιντεοκάμερες υψηλής ανάλυσης, Ιντερνετ, τεχνολογίες κινητής τηλεφωνίας) δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάδυση δύο παράλληλων φαινομένων στον χώρο της πορνογραφίας: πρώτα, την κοινωνικοπολιτιστική ένταξη πορνογραφικής εικονογραφίας στην καθημερινή ζωή, στον χώρο εργασίας και διασκέδασης, μέσω νέων διαδικασιών παραγωγής και διανομής και κουλτούρων κατανάλωσης. Δεύτερον, την ενσωμάτωση των οικονομικών συμφερόντων της πορνογραφίας στη δημόσια ζωή και τη διαμόρφωση

σχετικής πολιτικής. Αυτοί οι δύο άξονες συνιστούν τους μηχανισμούς που χρησιμοποιεί η βιομηχανία του σεξ γενικά, μέσα από τους οποίους μπορεί να ελεγχθεί μακροπρόθεσμα η αγορά του σεξ και οι κανονισμοί που επηρεάζουν τη δυνατότητα κέρδους της. Σε αυτό το πλαίσιο, η σχέση μεταξύ πορνογραφίας και ατόμου μεταμορφώνεται επίσης, μιας και η διαπραγματευτική τους δύναμη στην αγορά, την πολιτική και την οικονομία είναι άνισες. Η θέση αυτού του κεφαλαίου είναι ότι η σύγχρονη πορνογραφία² είναι διακριτή από το αντικείμενο της φεμινιστικής ακαδημαϊκής ρητορικής και ακτιβισμού, τόσο από την προσέγγιση κατά-της-πορνογραφίας όσο και αυτή που είναι κατά-της-λογοκρισίας (δες Σαρικάκη και Τσαλίκη 2010 για περισσότερα), των δεκαετιών του 1970 και 1980, και η οποία, εν πολλοίς, δε διερευνήθηκε μέχρι τη στροφή στις σπουδές πορνογραφίας τη δεκαετία του 1990 (Kirpis 1996; Williams 2004). Η σύγχρονη πορνογραφία είναι, πιστεύω, ίσως διακριτή σε σχέση με την κλίμακα της τεχνολογικής της προόδου, του βαθμού διαθεσιμότητας, της κανονικοποίησης και της κοινωνικής αποδοχής της, και του ευρύτερου πλαισίου νομοθεσίας και πολιτικής οικονομίας μέσα στο οποίο λειτουργεί. Άμεσα απορρέον από την επιδίωξη για μεγαλύτερο κέρδος, το τελικό προϊόν της σύγχρονης πορνογραφίας είναι επίσης πιο διαφοροποιημένο, εξειδικευμένο και υπερβολικό στα διάφορα «είδη» που αυτή παράγει. Οι παρακάτω υποενότητες προσπαθούν να τοποθετήσουν αυτές τις εξελίξεις μέσα σ' ένα πλαίσιο νομοθετικού κενού, το οποίο η βιομηχανία του πορνό εκμεταλλεύεται για να ενισχύσει τη θέση της.

Το Πορνοπτικό στον ψηφιακό καπιταλισμό: αγορά, τεχνολογία και πολιτισμός

Η βιομηχανία του πορνό σήμερα λειτουργεί 'πανοραμικά', με μια τεχνολογικά και οικονομικά εξελιγμένη υποδομή, η οποία είναι ενταγμένη στο παγκόσμιο σύστημα παραγωγής, διανομής, μάρκετινγκ και κατανάλωσης πολιτιστικών προϊόντων, και λειτουργεί στο επίπεδο του καταναλωτή (Sarikakis and Shaikat 2008). Η υπεροχή του χώρου και του χρόνου ως προς την δια-

θεσιμότητα του πορνογραφικού προϊόντος είναι παρόμοια και εξαρτώμενη από τις ίδιες λειτουργίες του (οικονομικού) κεφαλαίου και του εμπορίου με άλλα «προϊόντα». Ο αγώνας μεταξύ διαθεσιμότητας, η αίσθηση της «άμεσης» ευχαρίστησης και η (ψευδής) αίσθηση της ιδιωτικότητας και ανωνυμίας είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην κυκλοφορία της πορνογραφίας στο διαδίκτυο. Οι οικονομικές ωφέλειες της βιομηχανίας παγκοσμίως, από τις οποίες ωφελείται και η συμβατική βιομηχανία είναι τεράστιες, αλλά δύσκολο να εντοπιστούν. Όπως αναφέρει (2009) ο Συνασπισμός της Ελευθερίας του Λόγου (Free Speech Coalition (FSC)), ο βραχίονας των λόμπι της βιομηχανίας του σεξ στις Η.Π.Α., «η δημοσιότητα που πήραν μεγάλες εταιρίες που εμπλέκονται στην διανομή ενήλικης ψυχαγωγίας, έχει συμβάλλει στη δυσκολία διαχωρισμού της βιομηχανίας ενήλικης ψυχαγωγίας από την συμβατική» (σελ. 2). Ακόμη, μια επικαιροποιημένη εκτίμηση της κατανάλωσης εμπορίου, φέρνει το πορνογραφικό περιεχόμενο στο 14% των αγορών και ενοικιάσεων βίντεο στις Η.Π.Α., δηλαδή στα 3,35 δις. Δολάρια το 2006 (FSC 2009). Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, 1,55 δις. Δολάρια ξοδεύονται κάθε χρόνο για υπηρεσίες άμεσης ζήτησης, μέσω δορυφορικών ή καλωδιακών συνδέσεων. Τα ξενοδοχεία είναι ανάμεσα στους μεγάλους κερδοσμένους αυτής της παραγωγής: τα κέρδη από τη πορνογραφία εκτιμώνται στο 70% των κερδών από τις υπηρεσίες δωματίου (FSD 2009:4). Η ψηφιακή διανομή είναι η σημαντικότερη πηγή αύξησης των εσόδων, μιας και τα ποσοστά κατανάλωσης αυξήθηκαν κατά 25% από το 2005 στο 2006, σε 1,25 δις. Δολάρια. Η διανομή στα κινητά τηλέφωνα, εκτιμάται από την ίδια έκθεση στα 40 εκατομμύρια Δολάρια στις Η.Π.Α., με υποσημείωση ότι «η αγορά συνεχίζει να υστερεί σε σύγκριση με πιο ανεπτυγμένες αγορές όπως η Ευρώπη και η Ιαπωνία.» (σελ. 5) 3. Σαν μια παγκόσμια και δυναμικά ενταγμένη βιομηχανία στον ευρύτερο παγκόσμιο βιομηχανικό σύμπλεγμα, η πορνογραφία έχει ευρέως κληθεί “αλεξισφαιρη”.

Η έλευση του Ίντερνετ μεταμόρφωσε την ικανότητα επέκτασης της βιομηχανίας στην παραγωγή και στην κατανάλωση. Με μια πρώτη ματιά, φαίνεται ότι η δωρεάν πορνογραφία στο διαδίκτυο αποτελεί πρόκληση για την κερδοφορία της έντυπης πορνογραφίας και του επί πληρωμή πορνό στο Ίντερνετ.

Στην πραγματικότητα, συμβαίνει το αντίθετο: το μοντέλο επιχείρησης του πορνό αλλάζει, πιέζοντας αποτελεσματικά παλιές μορφές να προσαρμοστούν σε νέες μεθόδους. Καινούριες επιχειρηματικές στρατηγικές για διαδικτυακές επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται την κουλτούρα του Ίντερνετ, ενός χώρου με δωρεάν περιεχόμενο, ενώ αξιοποιούν σύγχρονες τεχνολογίες για να αποκτήσουν έλεγχο πάνω στους καταναλωτές. Το Ίντερνετ λειτουργεί σαν ένα γιγάντιο, συνεχώς επεκτεινόμενο αρχείο περιεχομένου, μέρος του οποίου είναι «δωρεάν» στο σημείο διανομής. Σε αυτό το σημείο, όμως, που το περιεχόμενο έχει προσπελαστεί, ο καταναλωτής αντιμετωπίζει αρκετές - προκαθορισμένες - επιλογές που απαιτούν τη χρήση πιστωτικής κάρτας, όπως: “δες ολόκληρο το προϊόν”, “δες το σε υψηλή ποιότητα” (υψηλή ανάλυση), “απόκτησε πρόσβαση σε άλλα παρόμοια προϊόντα στο ίδιο site” (απόκτησε ένα pass), “απόκτησε πρόσβαση σε άλλα προϊόντα σε θυγατρικά site”, “αναβάθμισε την ιδιότητα του μέλους μέσω θυγατρικών «υπηρεσιών» που συμπεριλαμβάνουν άλλες πτυχές της βιομηχανίας του σεξ”, και τα λοιπά.

Ακόμα, η εμπορική στρατηγική της βιομηχανίας δεν τελειώνει εδώ. Εάν τέτοιες τεχνολογίες στοχεύουν στο διεθνή θεατή, άλλες στοχεύουν στον περιστασιακό χρήστη. Η Johnson (2010), συζητά τους τρόπους με τους οποίους, το εξελιγμένο δίκτυο των εταιριών της βιομηχανίας του σεξ, συνεργάζεται με διάφορους τρόπους για να μεταμορφώσει έναν «περίεργο χρήστη» σε έναν πελάτη που πληρώνει. «Η διαδικτυακή (εμπορική) βιομηχανία του πορνό, έχει έναν πολύ ενεργό πυρήνα που λειτουργεί για να διαφοροποιήσει την εξέλιξη, την παραγωγή και την διανομή του προϊόντος. Ο πυρήνας περιβάλλεται από διαφημιστικά ‘πλοκάμια’, σχεδιασμένα να διεισδύουν και να επενδύουν σε εξειδικευμένους τομείς της αγοράς.» (Johnson 2010). Στην έρευνά της για την Αμερικάνικη βιομηχανία του πορνό, η Johnson κατέληξε ότι ο πυρήνας της βιομηχανίας βρίσκεται σε δύο διαδεδομένες εταιρίες που συντονίζουν το περισσότερο πορνογραφικό υλικό: το Playboy και το Hustler. Μαζί με αυτές, σε εξίσου συντονιστικό ρόλο βρίσκονται όμιλοι ετερογενών δραστηριοτήτων με εταιρίες διανομής και μάρκετινγκ που υποστηρίζουν το δίκτυο. Το τελευταίο, χτίζεται περεταιίρω με έναν πυκνό πληθυσμό ‘πλοκαμιών’ (μικρότερων εταιριών) που επεκτείνονται

μέσω διανομών υλικού σε θυγατρικές ιστοσελίδες, προγράμματα και σε ιστοσελίδες χρηστών. Αυτά ειδικεύονται σε εξειδικευμένο υλικό. Με την εξειδικευμένη χρήση τεχνολογιών *push*, προγράμματα που παγιδεύουν τον χρήστη, και άλλα θυγατρικά προγράμματα, η βιομηχανία ρύθμισε [τη δραστηριότητα, τις επιλογές κλπ] τον χρήστη και τον κατεύθυνε σε στοχευμένο περιεχόμενο. Όπως υποστηρίζει η Johnson (2010), το στοχευμένο περιεχόμενο συνδυάζεται με βίαιη πορνογραφία, συγκεκριμένα να υπάρχει όπου η βία και ο υποβιβασμός χρησιμοποιείται σαν «δόλωμα», για κέρδος. Οι παραγωγοί πορνό έχουν πολύ καλή επίγνωση και μιλούν ανοικτά για την κερδοφορία των αγορών στοχευμένου περιεχομένου, συγκεκριμένα βίαιου και ταπεινωτικού πορνό (Sarikakis και Shaukat 2008, Sun 2008). Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, ερασιτεχνικές (μη επαγγελματικές) παραγωγές συμμετέχουν στη δημιουργία του στοχευμένου πορνό, μιμούμενοι τη βιομηχανία. Αυτές οι παραγωγές διευρύνουν τα όρια, με το να φιλοξενούν και να ενσωματώνουν ερασιτεχνικές παραγωγές στην επαγγελματική παραγωγή και διανομή. Ο φαύλος κύκλος της παραγωγής στοχευμένου περιεχομένου, της μη επαγγελματικής παραγωγής, του δωρεάν περιεχομένου και της λαϊκής κουλτούρας επιδεινώνει τις μακροχρόνιες ανισότητες και την στερεοτυπική αρρενωπότητα (Johnson 2010; Boyle 2008; Sarikakis και Shaukat 2008).

Εν τω μεταξύ, τουλάχιστον στην Δύση, στο διαδεδομένο λαϊκό φαντασιακό, η βιομηχανία του σεξ έχει μεταλλάξει την «βρώμικη» εικόνα της σε μια «σεβαστή» και «κανονική» μορφή επιχείρησης που παράγει πολιτιστικά προϊόντα, τα οποία κάποιος μπορεί αν θέλει να επιλέξει να καταναλώσει και θεωρούνται μέρος της σεξουαλικής του ταυτότητας (Brents and Hausbeck 2007). Αυτή η διαδικασία επιτυγχάνεται μέσα από τον κορεσμό μιας σειράς εικόνων στα Μέσα, και από την άμβλυση των ορίων απέναντι σε επιθετικές εικόνες σεξ στην καθημερινή κουλτούρα, στις εφημερίδες, στην διαφήμιση, στις εκπομπές και στην μόδα. Η εμφάνιση της «σεξουαλικοποίησης» ή της «πορνοποίησης» του πολιτισμού (Gill 2009; APA 2006; Attwood 2006; McNair 1996, 2002; Dines και Jensen 1998) έχει συνοδευτεί από την άρση των περιορισμών στην ιδιοκτησία των μέσων στις Η.Π.Α. και την Ανατολική Ευρώπη και την εξέλι-

ξη των ψηφιακών πλατφόρμων για πορνογραφικό περιεχόμενο. Το αποτέλεσμα ήταν μια σταδιακή υπερξουαλικοποίηση των γυναικείων δημοσίων μορφών στη λαϊκή κουλτούρα και την πολιτική, η οποία μέσω των παγκόσμιων Μέσων και της ψηφιακής πορνογραφίας έχει θέσει καινούρια «στάνταρντ» στο μάρκετινγκ και την κάλυψη του τύπου (Levande 2007; Κροντζα 2006). Επιπλέον, είναι σημαντικό να τοποθετηθούν στο πολιτικοοικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγονται. Αυτοί που προωθούν αυτή τη μεταμόρφωση βασιζονται σε ευρύτερα συστήματα πολιτιστικών αξιών που διαμορφώνουν την κατανόηση της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας, τις πρακτικές της αυτό-αντικειμενοποίησης, των μορφών παραγωγής μη επαγγελματικού πορνό και (αυτό) παρακολούθησης και της (αυτο)αστυνόμευσης της σεξουαλικής συμπεριφοράς στην καθημερινή κουλτούρα (Peter & Valkenburg 2006).

Όπως το πανοπτικόν⁴, η σύγχρονη εικόνα της πορνογραφίας είναι εξίσου πανταχού παρούσα στη σύγχρονη κουλτούρα και «κρύβεται» στον πύργο επιτήρησης. Η πορνογραφική εικόνα συνιστά τον μηχανισμό μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η επιτήρηση (πάνω στο σώμα, στα χαρακτηριστικά και στην συμπεριφορά) ενώ η αυτό-επιτήρηση (των ανδρικών και γυναικείων ταυτοτήτων) εγγυάται τη συντήρηση και την αναπαραγωγή. Το υποκείμενο είναι η παρατηρήτρια και η παρατηρούμενη. Η επιτήρηση ασκείται στη βάση του πατριαρχικού βλέμματος αντικειμενοποίησης και εξαρτάται και από την άρνηση της θηλυκότητας να διεκδικήσει την αρρενωπή ταυτότητα και από την υπερθυληκοποίηση, την αυτό-αντικειμενοποίηση και την αστυνόμευση των γυναικείων σωμάτων από τα ανδρικά και γυναικεία βλέμματα. Αυτή η πράξη επιτήρησης έχει τεθεί σε εφαρμογή σε καθημερινή βάση, μέσω των υποσυνείδητων και άμεσων πολιτιστικών μηνυμάτων που είναι διαθέσιμα μέσω πολιτιστικών πρακτικών και προϊόντων. Το 2009 η Fawcett Society σε έκθεσή της για τον επιχειρησιακό σεξισμό στο Ηνωμένο Βασίλειο, αναφέρει τη σύνδεση μεταξύ διακρίσεων στον χώρο εργασίας και την βιομηχανία του σεξ. Η έκθεση δείχνει πως ο πολλαπλασιασμός των πολιτιστικών πρακτικών των εταιριών που περιστρέφονται γύρω από τη βιομηχανία του σεξ και την χρήση της πορνογραφίας, χρησιμεύει στο να «βάλει τις γυναίκες

στη θέση τους», να καταμετρήσει τις συμπεριφορές τους και να τις αποτρέψει από την διαμαρτυρία (Fawcett Society 2009). Μια άλλη έρευνα, αυτή τη φορά στην Σερβία, επεκτείνει τους συνδέσµους μεταξύ πορνογραφίας και πορνοποιημένων εικόνων γυναικών στον Τύπο και τον ρόλο που παίζουν σε ακραίες πολιτικές. (Kronja 2006).

Όπως υποστηρίζει η Jacobson στην έρευνά της για τις φυλετικές προκαταλήψεις στα Μέσα και τα αποτελέσματα στους νέους ανθρώπους, «υπάρχει ισχυρό εμπορικό συμφέρον στη συντήρηση μιας συντηρητικής ιδεολογίας των φύλων. Η εμπορευματοποίηση και η θηλυκότητα είναι στενά συνδεδεμένες» (2005: 39). Αυτή η σεξουαλική οικονομία έχει στη καρδιά της το σεξουαλικοποιημένο γυναικείο σώμα. Ένώ στο συμβατικό πορνό και στην καθημερινή πορνοποιημένη εικόνα αυτό γίνεται τόπος στεγανοποίησης και αντικειμενοποίησης, ακόμα και μέρος για πειραματισμό φυσικών ορίων χωρίς να εμπλέκεται το πραγματικό υποκείμενο, εκτός από το να καταθέσει την προθυμία ή την απόλαυση για το όφελος του θεατή⁵, στην δημόσια ομιλία αλλάζει όνομα με το φεμινιστικό λεξιλόγιο της «απόλαυσης», «ενδυνάμωσης» και «επιλογής» (Walters 2009). Καθώς την ίδια στιγμή, το λεξιλόγιο χρησιμεύει στην εξομάλυνση της σεξουαλικής οικονομίας γενικά, και τις πορνογραφίας ειδικά, ισχυρίζεται ένα μεταφεμινιστικό στάτους για την αυτόεμπορευματοποίηση και την αυτό-σεξουαλικοποίηση σαν αποκλειστικά μεμονωμένες πράξεις. (McRobbie 2009; Paul 2006). Η πορνογραφία συνιστά ένα συγκεκριμένο είδος γνώσης για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα και τις κοινωνικές σχέσεις, άρα είναι σημαντικό να αναρωτηθούμε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες οι κυρίαρχες αναπαραστάσεις (και τεκμηριώσεις) της βιομηχανίας παράγονται, και νομιμοποιούνται. Ενώ η βιομηχανία έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει όλα τα διαθέσιμα τεχνολογικά, οικονομικά και πολιτικά μέσα για να επεκταθεί, να διαφοροποιηθεί και να ωφεληθεί, υποστηρίζει ότι οι εργαζόμενοι της δεν ηγούνται της αλλαγής, αλλά είναι τα αντικείμενα πάνω στα οποία εφαρμόστηκαν οι αλλαγές: όχι μόνο η οικονομική τους κατάσταση χειροτέρευσε, σε σύγκριση με τις προηγούμενες δεκαετίες αλλά και οι συνθήκες εργασίας τους έχουν εντατικοποιηθεί, ακριβώς επειδή η βιομηχανία επικεντρώθηκε

στην κάλυψη της εξειδικευμένης αγοράς. (Sarikakis και Shaukat 2008). Το ρίσκο για την φυσική και ψυχική τους υγεία θεωρείται από τα πιο ψηλά ανάμεσα σε οποιονδήποτε τομέα εργασίας, καθώς οι εργαζόμενοι (και ειδικότερα οι γυναίκες ηθοποιοί) έχουν χαρακτηριστεί ξεκάθαρα ως μια «ευάλωτη ομάδα» για αυτούς τους λόγους (Grudzen et al 2008). Και καθώς οι συνθήκες της εργασίας επιδεινώνουν παλιότερες κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις εκμετάλλευσης, η προσπάθεια των εργαζομένων να συνδικαλιστούν παρεμποδίζεται, λόγω έλλειψης αλληλεγγύης ή έλλειψης κινήτρων για σύνδεση με συμβατικά σωματεία και από τον νομικό ορισμό της εργασίας τους ως αυτοαπασχολούμενων. Επίσης εμποδίζεται από την έλλειψη των ακτιβιστών των σωματείων των εργαζομένων στην βιομηχανία του σεξ και την δυσκολία διατήρησης των σωματείων εξαιτίας της μικρής χρονικά καριέρας των εργαζομένων. (Wilmot, 1998; Gall 2006; Schaffauser 2010). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 2003 το Trade Union Congress (TUC) επεξέτεινε την ιδιότητα του μέλους και για τους εργαζόμενους στη βιομηχανία του σεξ. Στις Η.Π.Α. τρεις διαφορετικές προσπάθειες για ένταξη τους στα συνδικάτα απέτυχαν το 1993, το 1998 και το 2003. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι άμεσα εμπλεκόμενοι (σωματικά και ψυχικά) και επηρεαζόμενοι από την παραγωγή της πορνογραφίας, έχουν πολύ μικρό έλεγχο πάνω στο περιεχόμενο, τις συνθήκες και τα οικονομικά οφέλη ή την προστασία της υγείας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες το ευρος της αυτονομίας στην λήψη αποφάσεων που εμπλέκονται με την παραγωγή της πορνογραφίας είναι εξαιρετικά περιορισμένο.

Οι πολιτικές του πορνό: η βιομηχανία ελέγχει ή ελέγχεται;

Η βιομηχανία του πορνό ενώνει αυτές τις δραστηριότητες με μια συστηματική προσέγγιση της νομοθεσίας που σκοπεύει να νομιμοποιήσει τους ισχυρισμούς της στον τομέα της πολιτικής και να κανονικοποιήσει τις πρακτικές στην δημόσια σφαίρα. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η βιομηχανία έχει υιοθετήσει τις στρατηγικές άλλων εταιριών που σκοπεύουν να επηρεάσουν τους νομοθέτες: καλλιεργούν σχέσεις με πολιτι-

κούς, κάνοντας δωρεές στα πολιτικά κόμματα ή στις κοινωνικές υποθέσεις, κάνοντας συμμαχίες με άλλες ομάδες πάνω σε νομοθετικά θέματα και παρουσιάζοντας ένα ενωμένο και σεβαστό μέτωπο στο κοινό. Έχει οργανωθεί σε επίσημα αντιπροσωπευτικά σώματα, λόμπι όπως ο Σύνδεσμος Εμπορίου της Ενήλικης Βιομηχανίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, τον Συνασπισμό Ελεύθερου Λόγου στην Αμερική ή τον Σύνδεσμο Egos στην Αυστραλία. Τις περασμένες δεκαετίες, αυτό η πλευρά της βιομηχανίας ήταν λιγότερο εκλεπτυσμένη, με την εξαίρεση ίσως του Σύνδεσμου Ενήλικων Ταινιών Αμερικής (Adult Film Association of America (AFAA)), ο πρόδρομος του FSC, και οι αντιπροσωπεύσεις είχαν αφηθεί στα χέρια των λίγων ισχυρών εταιριών μέσω πορνό, όπως το Penthouse ή το Playboy. Όμως, την τελευταία δεκαετία, το λόμπι της βιομηχανίας εξελίχθηκε και μιμήθηκε άλλους φορείς και επιστράτευσε εξέχουσες φιγούρες στην πολιτική και την νομοθεσία. Για παράδειγμα, ο εκτελεστικός διευθυντής του FSC, ο Bill Lyon, είναι ένας πρώην λομπίστας σε θέματα άμυνας και ένα από τα ανώτατα στελεχη τους είναι γνωστός δικηγόρος σε θέματα First Amendment του Αμερικανικού Συντάγματος, Jon Katz. Ενώ η βιομηχανία κάνει μόνη της το λόμπι τώρα, παλαιότερα προσλάμβανε μια εταιρία επαγγελματικού λόμπι στην Ουάσινγκτον, το Raben Group (Goldstein 2009).

Από την άλλη, οι κυβερνήσεις δεν ήταν αδρανείς παρατηρητές των επιδιώξεων της βιομηχανίας να επηρεάσει τη δημοσιονομική πολιτική. Η σχέση μεταξύ πολιτικών ελίτ και της βιομηχανίας του πορνό, συμβαλλουν σε μια πιο περίπλοκη μορφή από την πίεση ενός φορέα σε έναν άλλο ή μιας μάχης εξουσίας μεταξύ των. Σε μια συνέντευξη στην εκπομπή του CBS «60 minutes», ο Bill Lyon, ο γενικός διευθυντής του FSC, είπε « [οι πολιτικοί] αντιλαμβάνονται ότι μιλάμε για ψήφους και χρήμα» (Kroft 2006). Αυτό είναι σίγουρα το θέμα, όταν εμπλέκονται οι δωρεές. Είναι γνωστό ότι το Εργατικό Κόμμα του Ηνωμένου Βασιλείου έχει δεχτεί δωρεές από τον Richard Desmond, τον «βαρόνο του πορνό» στο Η.Β., το 2002, ενώ πιο πρόσφατα νέα περιγράφουν την χαλαρότητα της κυβέρνησης σε τέτοιου είδους δωρεές. Το 2006, στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, αποκαλύφθηκε ότι η Εθνική Επιτροπή των Ρεπουμπλικάνων, είναι «συχνός δέκτης» δωρεών από την βιομηχανία του πορνό – Οι

συνεισφορές του Nicholas T. Boyias, του ιδιοκτήτη και διευθυντή της Marina Pacific Distributions, του μεγαλύτερου διανομέα γκέι πορνό στις ΗΠΑ (Marshall, 2006), είναι συχνές. Τον Γενάρη του 2009, ο Larry Flynt και ο Joe Francis, δύο από τους πιο ισχυρούς βαρόνους του πορνό στις Η.Π.Α., αν όχι του κόσμου, οι ιδιοκτήτες του Hustler και των Wicked Pictures, άσκησαν πιέσεις στην κυβέρνηση για εγγυήσεις 55 δις. Δολαρίων για να εξισορροπήσουν τις ζημιές από την οικονομική κρίση. Παρά το αποτυχημένο αποτέλεσμα, η βιομηχανία του πορνό κατάφερε να περάσει για άλλη μια φορά το μήνυμα ότι είναι «μια συντηθισμένη επιχείρηση» μέσω της κάλυψης του οικονομικού τύπου. Τέτοιες συναλλακτικές σχέσεις επιτρέπουν την παρουσίαση της βιομηχανίας του πορνό στο κοινό ως επαγγελματικά αξιολογούμενη.

Υπάρχουν σίγουρα διαφορές στα εθνικά πλαίσια στα οποία η βιομηχανία του πορνό (και του σεξ) λειτουργεί, και το επίπεδο πολιτικής οργάνωσης ποικίλλει. Σε μερικές περιπτώσεις, οι εργαζόμενοι στο πορνό έχουν βάλει υποψηφιότητα για δημοσίες θέσεις - κατά κανόνα χωρίς επιτυχία.⁷ Στην Αυστραλία, από την άλλη, η βιομηχανία του σεξ επιτυχώς ίδρυσε ένα πολιτικό κόμμα το 2008, το Australian Sex Party. Το ASP, το οποίο ξεκίνησε στην ετήσια έκθεση σεξ Sexpro στην Μελβούρνη, είναι «η πολιτική απάντηση στις σεξουαλικές ανάγκες της Αυστραλίας τον 21^ο αιώνα» (ASP 2010). Το κόμμα έχει συγκεκριμένη ατζέντα, να παρεμβαίνει στην νομοθεσία. Πράγματι, φαίνεται ότι οι προτάσεις της Αυστραλιανής κυβέρνησης για λογοκρισία του διαδικτύου, πυροδότησε τη διαφωνία της βιομηχανίας του σεξ, που αποφάσισε να συμμετέχει στις επίσημες πολιτικές. Η επικεφαλής του κόμματος, Fiona Patten, είναι επίσης η διευθύντρια του Αυστραλιανού λόμπι της βιομηχανίας του σεξ, Eros Association και ήταν η ιδρυτής και πρόεδρος από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Η ατζέντα του ASP προωθεί ξεκάθαρα τα συμφέροντα της βιομηχανίας του σεξ πλαισιωμένα από μια ρητορική θετικά προσκείμενη στο σεξ, τα συμφέροντα του ατόμου, της προσωπικής επιλογής και ελευθερίας. Οι πολιτικές του ASP περιστρέφονται, όπως ήταν αναμενόμενο, γύρω από τις σεξουαλικές πολιτικές, τα δικαιώματα και την νομοθεσία. Το κόμμα περιέχει στο μανιφέστο του, όλα τα θέματα για τα οποία έχουν γίνει δημόσιες συζητήσεις, όπως η σεξουαλικοποίηση των

παιδιών, η παιδική πορνογραφία και το δικαίωμα στην έκτρωση, μαζί με τον κύριο στόχο του, την παύση της λογοκρισίας του σεξουαλικού περιεχομένου. Μένει να δούμε, σε ποιο βαθμό η «κοινωνική ατζέντα» τους θα επιδιωχθεί σε περίπτωση που το κόμμα κερδίσει θέση στη γερουσία. Το ζήτημα σε αυτήν την περίπτωση, που εγείρει πολλά ερωτηματικά, είναι η στενή σχέση μεταξύ πολιτικής και της βιομηχανίας του σεξ, όσον αφορά την αντιπροσώπευση *ιδιωτικών* συμφερόντων στην δημόσια νομοθεσία, ειδικά σε έναν τόσο πολιτικοποιημένο χώρο όπως είναι η πορνογραφία. Είναι επίσης πολύ σημαντικό όταν οργανωμένα ιδιωτικά συμφέροντα με τη μορφή λόμπι (ή ακόμα και ένα πολιτικό κόμμα σε αυτήν την περίπτωση) βρίσκουν τη θέση τους στον σχεδιασμό δημόσιας πολιτικής.

Έτσι, η βιομηχανία κρίνεται επιτυχημένη στην αλλαγή, στην παρεμπόδιση και στην έκφραση της αντίθεσής της σε ρυθμιστικές προτάσεις που επηρεάζουν τα συμφέροντα της και δεν έχει πρόβλημα να συνάψει συμμαχίες με παραδοσιακά αντίθετους στο πορνό φορείς, όπως η εκκλησία, συντηρητικά κόμματα και οργανισμοί «οικογενειακών αξιών». Έτσι, έχουν χρησιμοποιηθεί σαν εργαλεία επηρεασμού της νομοθεσίας όχι μόνο συστηματικές αλληλεπιδράσεις με πολιτικούς, αλλά και «ανίερες» συμμαχίες με αντιτιθέμενες ομάδες. Στις Η.Π.Α το λόμπι του πορνό, έχει καταφέρει να αντιτεθεί στους «αμαρτωλούς» φόρους του περιεχομένου του πορνό (φόροι παρόμοιοι με το τσιγάρο για παράδειγμα), και στις παρεμβάσεις στο σύστημα διανομής, όπως στην καλωδιακή τηλεόραση και στις συνδρομές με ξενοδοχεία. Έχει επιτυχώς πιέσει το Κογκρέσο να επιτρέψει την πώληση πορνό σε στρατιωτικές βάσεις και δεν έχει μόνο αποκρούσει προσπάθειες ρύθμισης του περιεχομένου στη βάση του αισχρού λόγου, αλλά και έχει επιτυχώς καταστήσει το πορνό ακυβέρνητο. (Kroft 2004).

Πράγματι, όταν μιλάμε για νομοθετικές πρωτοβουλίες για ρύθμιση περιεχομένου, είναι αξιοσημείωτο ότι η βιομηχανία του σεξ συχνά βρίσκεται στο πλευρό συμβατικών και ισχυρών βιομηχανιών, όπως οι πάροχοι υπηρεσιών Ίντερνετ, ο τύπος ή η βιομηχανίες επικοινωνίας. Η θέση του είναι αμετάβλητα αρνητική, ανεξάρτητα από τα κίνητρα, τις προθέσεις ή τη λογική, στις Η.Π.Α. και στο Η.Β.. Η βιομηχανία έχει διατηρήσει μια συνεχής θέση κατά της «λογοκρισίας» στη βάση της ελευθερίας

του λόγου. Αυτό είναι το σημείο επαφής με αρκετές βιομηχανίες και οργανισμούς ακόμα και με τις αντι-αντι-πορνό φεμινίστριες. Η βιομηχανία λοιπόν έχει πετύχει την αποτροπή σημαντικού ελέγχου και πιο συγκεκριμένα το πορνό παραμένει ανεπηρέαστο από τις απαιτήσεις για ρύθμιση για το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής του. Η βιομηχανία του πορνό ωφελείται από το νομοθετικό κενό και τις δυσκολίες που η τεχνολογία και οι ιδέες επιβάλλουν στους νομοθέτες : ενεργά επιζητά να επηρεάσει την πολιτική με τα λόμπι από τη μία πλευρά, και από την άλλη ωφελείται από την ανεπάρκεια και την ακαταλληλότητα των νομικών διατάξεων.

Το Αμερικανικό λόμπι επηρέασε επιτυχώς την πορεία μιας μεγάλης νομοθετικής ρύθμισης, του νόμου περί προστασίας του παιδιού στο Ίντερνετ το 1998.

Η υπόθεση αφορά στην ήττα του νόμου το 1998. Ο νόμος, που προέβλεπε φιλτράρισμα του Ίντερνετ, που πήγαζε από τον νόμο για την ευπρέπεια της επικοινωνίας το 1996 (CDA, 1996), κρίθηκε αντισυνταγματικός από το ανώτατο δικαστήριο των Η.Π.Α. Ο νόμος αυτός στόχευε στις αμερικανικές εμπορικές ιστοσελίδες, απαιτώντας από αυτές να περιορίζει την πρόσβαση σε ανήλικους σε περιεχόμενο «επιβλαβές για ανήλικους». Η απαίτηση αυτή, περιελάμβανε υλικό που από «σύγχρονα κοινοτικά πρότυπα» κρίθηκε ότι έλκυε «λάγνα συμφέροντα», περιείχε σεξουαλικές πράξεις και γυμνό. Ο νόμος αμέσως τέθηκε κάτω από περιορισμό επιβολής και κρίθηκε αντισυνταγματικός μετά από συνεχή δικαστήρια, ως παραβίαση της λεγόμενης Πρώτης Τροπολογίας (First Amendment) η οποία προβλέπει την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης . Το 2009 τελικά ο νόμος ακυρώθηκε (EPIC 2009). Πολύ νωρίς, συστάθηκε μια επιτροπή αποτελούμενη από αντιπροσώπους της βιομηχανίας των μέσων για να εξετάσουν τις δυνατότητες προστασίας των παιδιών από το Ίντερνετ, η οποία εξέφρασε την αντίθεσή της στην νομική διάταξη γιατί «οι νόμοι που περιορίζουν την διανομή ή την πρόσβαση ανηλίκων σε βλαβερό υλικό είναι συνταγματικά ύποπτοι». (Commission on COPA 2000:64). Η επιτροπή παρότρυνε τις κυβερνήσεις και τη βιομηχανία να χρηματοδοτήσουν την επιβολή των ήδη υπάρχόντων νόμων περί αισχύτητας. Ο FSC ήταν ένας σκληρός αντίπαλος του νόμου, συ-

μπλέοντας με ασφάλεια με οργανισμούς όπως το Ηλεκτρονικό Κέντρο Πληροφορίας της Ιδιωτικότητας (Electronic Privacy Information Centre (EPIC)) και την Αμερικανική Ένωση για τις Πολιτικές Ελευθερίες (American Civil Liberties Union (ACLU)). Ειδικότερα, ο FSC ενεπλάκη σε μια παλιά περίπτωση εικονικής παιδικής πορνογραφίας : τον νόμο για την πρόληψη της παιδικής πορνογραφίας (Children Prevention Pornography Act (COPPA8)) που κατέστησε παράνομη την παραγωγή, την διανομή και την κατανάλωση εικονικής παιδικής πορνογραφίας, δηλαδή όταν δεν εμπλέκονται παιδιά. Ο νόμος κατηγορήθηκε ως αντισυνταγματικός και αμφισβητήθηκε στα δικαστήρια για μια χρονική περίοδο. Ο FSC υποστήριξε ότι αυτός ο νόμος παραβιάζει την ελευθερία του λόγου, αφού δεν αφορά πραγματικά παιδιά. Και στις δύο υποθέσεις οι προσπάθειες της κυβέρνησης να επικεντρωθεί στην πρόληψη του εγκλήματος και την προστασία των παιδιών νικήθηκαν στο πλαίσιο της ελευθερίας του λόγου (Mota 2002) Αν και στις Η.Π.Α. η μόνη εξαίρεση κυβερνητικής παρέμβασης στην νομοθεσία του πορνό, είναι στην παιδική πορνογραφία, φαίνεται ότι ακόμα και αυτή δεν είναι μια απλή υπόθεση. Σε αντίθεση με τον Καναδά και το Η.Β. που έχουν υιοθετήσει νόμους ποινικοποίησης της απεικόνισης παιδικής πορνογραφίας (Mota 2002) οι προσπάθειες των Η.Π.Α αμφισβητούνται στο πλαίσιο της ελευθερίας του λόγου, ξανά και ξανά.

Καταληκτικές παρατηρήσεις

Η εξέλιξη της πορνογραφίας στο νέο επικοινωνιακό περιβάλλον είναι γεμάτη φιλοσοφικά διλήμματα. Την ίδια στιγμή η ίδια η βιομηχανία, είτε συστηματικά είτε με μία ad hoc βάση άμεσα χρησιμοποιεί τεχνολογίες και αγορές για να επεκτείνει την βάση κέρδους της. Υποστηρίζει την πορεία της με δράση στον πολιτικό και πολιτιστικό τομέα, με την υιοθεσία μιας ποικιλίας στρατηγικών, όπως είναι οι συμμαχίες, το λόμπινγκ, οι άτυπες συναλλαγές και η έμμεση εμπλοκή στην νομοθεσία. Αυτά τα χαρακτηριστικά καταδεικνύουν ότι η βιομηχανία δεν είναι «εναλλακτική» ούτε ένας «ουδέτερος» οικονομικός παράγοντας, αλλά ένας πολιτικός παράγοντας που επωφελείται από το νομοθετι-

κό κενό, τις νομοθετικές και συνταγματικές διαμάχες καθώς και από την σχέση δυσπιστίας μεταξύ του κράτους και των πολιτών. Με αυτό υπόψη, δεν είναι απλά θέμα της κοινωνίας και των νόμων να ελέγξουν την βιομηχανία του πορνό, αλλά θέμα της βιομηχανίας να ελέγξει τις συνθήκες της νομοθεσίας της και της λειτουργίας της. Δεν είναι σύμπτωση το γεγονός ότι το επιχείρημα σχετικά με τις πολιτικές ελευθερίες και την ελευθερία του λόγου συνεχίζει να είναι ο πυρήνας στη συζήτηση για την νομοθεσία της πορνογραφίας. Αν και η αισιόχρηστη δεν απολαμβάνει την προστασία του νόμου (στις Η.Π.Α. και το Η.Β.), το ζήτημα είναι ότι σχεδόν τίποτα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αισιόχρηστη σήμερα, κάτι που πηγάζει από την προβληματική φύση / από τη διαλεκτική του νόμου. Οι λόγοι πίσω από αυτό βρίσκονται στην περιπλοκότητα της πολιτισμικής νομιμοποίησης της πορνογραφίας. Όπως η Mason-Grant εύγλωττα εξηγεί.

«Η πολιτισμική νομιμοποίηση της χρήσης πορνογραφίας δεν εντοπίζεται τόσο εύκολα, ούτε βρίσκεται σε μία μόνο πηγή. Η δύναμη της πορνογραφίας, πολιτιστικά και ατομικά, παράγεται και διατηρείται μέσω μιας πολυπλοκότητας επαναλαμβανόμενων πρακτικών που επεκτείνονται στον χρόνο και είναι συνταγματικά αλληλένδετες – όχι μόνο πρακτικές της χρήσης της πορνογραφίας αλλά και άλλων μορφών σεξουαλικής ή αμιγώς σεξουαλικής πρακτικής. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτισμική επέκταση της πρακτικής – πόσο κοινή, διάχυτη ή ρουτίνα είναι – διαφέρει στα παραγωγικά, ομαλοποιημένα αποτελέσματά. (2004: 114)

Στην καρδιά της νομοθεσίας της πορνογραφίας βρίσκεται η υποσυνείδητη υπόθεση ότι το αντικείμενο του νόμου είναι το άτομο. Στην καρδιά του ψηφιακού καπιταλισμού είναι ο ατομικός αγοραστής, ο κυρίαρχος καταναλωτής. Στην καρδιά της πολιτισμικής βιομηχανίας βρίσκεται ο ατομικός εργαζόμενος (εκτελεστής, καλλιτέχνης, δημιουργός). Στην περίπτωση της πορνογραφίας, η κατανάλωσή της χαρακτηρίζεται ιδιωτική και άρα ένα προσωπικό (ατομικό) θέμα – και αυτό είναι ένας λόγος για τον οποίο ούτε ο «κοινοτικός» νόμος περί αισιόχρηστης είναι αρκετά αποτελεσματικός στον χειρισμό των προβληματικών πορνογραφικών ειδών. Εξάλλου, η διαδικασία παραγωγής δεν είναι φιλική στην αναγνώριση κοινόχρηστων εμπειριών, μιας

και η εργασία θεωρείται ατομικό θέμα ή επιλογή και διαπραγματεύση. Η σωστή επιλογή του πορνογράφου, να εκφράσει ιδέες είναι επίσης βασισμένη στις εξατομικευμένες εννοιολογικές κτήσεις της έκφρασης. Ωστόσο, το να εξισώνεται αυτόματα η πορνογραφία με το σεξ, την έκφραση ή την επιλογή, κρύβει την δυναμική που βρίσκεται ενσωματωμένη στους μηχανισμούς παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης της βιομηχανίας. Αξιώσεις περί «επιλογής» και «έκφρασης» σιωπούν την κριτική για τις συνθήκες της παραγωγής ή τα αποτελέσματα της κατανάλωσης, στη βάση του «ατομικού» - αντί για του «ατομικού μέσα στην κοινωνία». Ο ύστερος καπιταλισμός λειτουργεί στην βάση του ατόμου και της θέσης του στη συνέχεια παραγωγής - κατανάλωσης. Ωστόσο, η φαντασία και η εξαπάτηση της ατομικής ελευθερίας πραγματωμένες μέσα από την αγορά και την ευχαρίστηση που επιδιώκουν στον ψηφιακό καπιταλισμό είναι ένα ισχυρό συναισθηματικό και πολιτικό εργαλείο.

Το μεταλλαγμένο πορνοπτικόν στην εποχή του ψηφιακού καπιταλισμού, εγείρει εκ νέου νέα ερωτήματα για τη νομοθεσία, που υπερβαίνουν τα σύνορα, τα είδη και τα νομοθετικά πάζλ γύρω από την «λογοκρισία έναντι της ελευθερίας του λόγου, «την αισχρότητα έναντι της ηθικής». Η βιομηχανία της πορνογραφίας σαν χώρος εργασίας, έχει μεταλλαχθεί με πολλούς τρόπους επίσης, μέσω της εντατικοποίησης από τις τεχνολογίες επικοινωνίας και τις τεχνολογίες του σώματος : οι αλλαγές στους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης πορνογραφικού περιεχομένου, όχι απαραίτητα με αυτή τη σειρά, επιτείνουν τις ανισότητες μεταξύ περιοχών αφθονίας και αυτών που τείνουν να προσφέρουν τα περισσότερα από τις «πρώτες ύλες» (Sarikakis and Zhaukat 2008). Η ενσωματωμένη «τεχνογνωσία» στην πρακτική της πορνογραφίας και η εργασία της, συνιστούν πραγματικούς, κοντινούς και άμεσους χώρους δράσης. Αλλά αλληλεπιδρούν με την κοινωνία, έξω από αυτές μέσω μιας πολιτισμικά σιωπηρής μεταμόρφωσης : γίνονται αντικείμενα λέξεων, λόγου ή έκφρασης, απογυμνωμένα από την πρακτική της ενσάρκωσης, όχι μόνο ανάμεσα σε αυτούς που δημιουργούν το πορνογραφικό υλικό αλλά και ανάμεσα σε αυτούς που το αντιμετωπίζουν στην διαδικασία κατανάλωσης. Αυτό το «χάσμα σύνδεσης» είναι αυτό που αφήνει ανοικτούς σημαντικούς πολιτικούς και

πολιτισμικούς χώρους – που οδηγούν σε κενές πολιτικές – για να τους γεμίσει μια οργανωμένη βιομηχανία. Όπως έχουμε δει, η βιομηχανία είναι ένας ενεργός, αρθρωμένος ευέλικτος και δικτυωμένος πολιτικός παράγοντας, που κυνηγά τα δικά του συμφέροντα με έναν πολύ πειθαρχημένο τρόπο. Αυτά τα ενδιαφέροντα δεν είναι απαραίτητα ίδια με αυτών των γυναικών είτε στην παραγωγή ή την κατανάλωση ή για τους άντρες και την κατασκευή ανδρισμών. Με άλλα λόγια, ακριβώς όπως άλλα μέσα και βιομηχανίες πολιτισμού, τα συμφέροντα ενός μηχανισμού παραγωγής κέρδους δεν εξυπηρετούν αυτούς από τον επηρεασμό και την ανταπόκριση των οποίων εξαρτάται.

Αν δεν εκτιμήσουμε πλήρως τις δυναμικές που εμπλέκονται στην πορνογραφία σαν μια βιομηχανία παγκόσμιων Μέσων και πολιτισμού, σε υλικούς και συμβολικούς όρους, και τη διάχυση της σε άλλους πολιτιστικούς τομείς, η συζήτηση γύρω από την πορνογραφία και την σεξουαλικοποίηση θα παραμείνει αφηρημένη, κυριαρχούμενη από χαμηλότερες φωνές ηθικού πανικού ή απόλυτου σχετικισμού. Αυτό το κλίμα είναι ιδιαίτερα προβληματικό για την επακόλουθη υπεράσπιση των διεθνώς αναγνωρισμένων δικαιωμάτων, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, και την ουσιαστική αναγνώριση και άσκηση της ιδιότητας του πολίτη.

Βιβλιογραφία

- American Psychological Association (2007) *Report of the APA Task Force on the Sexualisation of Girls*, <http://www.apa.org/pi/wpo/sexualization.html>.
- Amy-Chinn, D. (2006) 'This is just for me(n): How the regulation of post-feminist lingerie advertising perpetuates women as objects' *Journal of Consumer Culture* 6(2): 155-75.
- Arthurs, J. (2004) *Television and Sexuality: Regulation and the Politics of Taste*. Maidenhead: Open University Press.
- Attwood, F (2006) In Sarikakis K and Thussu D *Ideologies of the Internet* Cresskill: Hampton Press
- Australia, The Senate, Standing Committee on Environment, Communications and the Arts (2008) *Sexualisation of children in the contemporary media* Commonwealth of Australia <http://>

- www.aph.gov.au/senate/committee/eca_ctte/sexualisation_of_children/report/report.pdf
- Boyle, K. (2008) 'Courting Consumers and Legitimizing Exploitation: The Representation of Commercial Sex in Television Documentaries', *Feminist Media Studies*, 8 (1).
- Brents, B. G. and K. Hausbeck (2007). "Marketing Sex: US Legal Brothels and Late Capitalist Consumption." *Sexualities* 10(4): 425
- Chakravartty P and Sarikakis K (2006) *Media Policy and Globalisation* Edinburgh: Edinburgh University Press
- Commission on COPA (2000) Report to Congress <http://www.copacommission.org/report/COPAreport.pdf>
- Dines, G., R. Jensen, et al. (1998). *Pornography: The Production and Consumption of Inequality*, Routledge
- EPIC (2009) The Legal Challenge to the Child Online Protection Act http://epic.org/free_speech/copa/
- Fawcett Society (2009) *Corporate Sexism. The Sex Industry's Infiltration of the modern Workplace* <http://www.fawcettsociety.org.uk/documents/Corporate%20Sexism.pdf.pdf>
- Feilitzen von, C (2009) *Influences of Mediated Violence*. NORDICOM The international clearinghouse on Children, Youth, Media Göteborg University
- Gall G (2006) *Sex Worker Union Organising An International Study* Palgrave MacMillan
- Gill, R. (2009) 'Supersexualize Me: Advertising and the 'Midriffs'' Attwood, F. (ed.) *Mainstreaming Sex: The Sexualization of Western Culture*. London: I.B. Tauris.
- Goldstein, D (2009) The XXX-Files Porn industry lobbyists feel out Capitol Hill in a time of economic crisis. *The American Prospect* (12 May) http://www.prospect.org/cs/articles?article=the_xxx_files
- Grudzen, C. R., Ryan, G., Margold, W., Torres J. και Gelberg, L. (2008) 'Pathways to Health Risk Exposure in Adult Film Performers' *Journal of Urban Health Bulletin of the New York Academy of Medicine* Vol. 86, No. 1 67-78
- Herman E S., R McChesney (2004) *The global media: the new missionaries of corporate capitalism* London: Continuum
- Hoff, J. (1989) 'Why is there no History of Pornography?' Gubar, S. and Hoff, J. (επιμ.) *For Adult Users Only: the Dilemma of*

- Violent Pornography*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Holland, P. (1992) *What Is a Child? Popular Images of Childhood*. London: Virago.
- Hunt, L. (1996) 'Introduction' στο *The Invention of Pornography: Obscenity and the Origins of Modernity, 1500-1800* (επιμ.). New York: Zone Books.
- ICDR (2010) INTERNATIONAL CENTRE FOR DISPUTE RESOLUTION ICDR Case No. 50117T0022408 Declaration of the Independent Review Panel <http://www.icmregistry.com/irp/ICMvICANN-FINALRENDERING2-19.pdf>
- ICM (2010) <http://www.icmregistry.com/irp.html>
- Itzin C A Taket and L Kelly (2007) *Evidence of harm to adults relating to exposure to extreme pornographic material: a Rapid Evidence Assessment*, Ministry of Justice Research Series 11/07 UK Crown
- Jacobson, M (2005) *Young People and Gendered Media Messages*. NORDICOM. The International Clearinghouse on Children, Youth and Media Göteborg University
- Jeffreys S (2009) *The Industrial Vagina: The Political Economy of the Global Sex Trade* Oxon: Routledge
- Jessop, B (2002) *The Future of the Capitalist State* Cambridge: Polity
- Johnson, J (2010)
- Kamalipour Y R. and K R. Rampal, editors (2003) *The globalization of corporate media hegemony* State University New York
- Kendrick, W. (1987) *The Secret Museum: Pornography in Modern Culture*. New York: Penguin.
- Kipnis L (1996) *Bound and Gagged. Pornography and the Politics of Fantasy in America* Durham: Duke University Press
- Koft, S (2004) *Porn in the USA*. 60 Minutes. CBS
- Kronja, I (2006) "Politics as Porn: the Pornographic Representation of Women in Serbian Tabloids and its Role in Politics." In Bamburac, N M Jusic T and Isanovic A *Stereotyping: Representation of Women in Print Media in South-East Europe*, Sarajevo: MdiaCentar
- Levande, M. (2007) 'Women, Pop Music, and Pornography' στο *Meridians: feminism, race, transnationalism* - Volume 8(1); 293-321.

- Levy, A. (2005) *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture*.
- Mason-Grant J (2004) *Pornography Embodied: from Speech to Sexual Practice* Rowman and Littlefield
- McGlynn, C and Ward, I. (2009) Pornography, Pragmatism and Proscription. *Journal of Law and Society* Vol 36(3): 327-351
- McGlynn, C. και Rackley, E. (2009) Criminalising Extreme Pornography: A Lost Opportunity' στο *Criminal Law Review* 4: 245-260.
- McNair, B. (2002) *Striptease Culture: Sex, Media and the Democratization of Desire*. New York: Routledge.
- McRobbie, A (2009) *The Aftermath of Feminism. Gender, Culture and Social Change* London: Sage.
- Mota, A S (2002) The U.S. Supreme Court addresses the Child Pornography Prevention Act and Child Online Protection Act in *Ashcroft v. Free Speech* *Federal Communications Law Journal* Vol 55: 85-98
- Mueller, M (2009) Expert Testimony <http://www.icmregistry.com/irp/DrMuellerExpertReport.pdf>
- Murray, Andrew D. (2009) 'The reclassification of extreme pornographic images' *Modern Law Review* 72 (1): 73-90.
- Paul, P. (2005) *Pornified: How Pornography is Damaging Our Lives, Our Relationships, and Our Families*. New York: Owl Books.
- Peter J and P. M. Valkenburg (2006) *Adolescents' Exposure to Sexually Explicit Material on the Internet* *Communication Research*, Vol. 33, No. 2, 178-204
- Sarikakis, K. και Shaikat, Z. (2008) The Global Structures and Cultures of Pornography: The Global Brothel', στο Sarikakis, K. and Shade, L. (επιμ.) *Feminist Interventions in International Communication*. New York: Rowman and Littlefield.
- Schaffauser T (2010) Time for porn stars to self-organise *The Guardian* 3 March, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/mar/03/gay-porn-self-organise>
- Small, B (2009) Documentary investigations and the female porn star Jump Cut: A review of contemporary media 51 <http://www.ejumpcut.org/currentissue/femalePornstars/text.html>
- Sun, C. F. (2007) 'The Fallacies of Fantasies' στο Guinn D.E. και Di Caroo (επιμ.) *Pornography: Driving the Demand in*

- International Sex Trafficking*. Captive Daughters Media: Xlibris.
- UK Home Office (2010) Papadopoulos, L. *Sexualisation of Young People review* Crown: <http://www.homeoffice.gov.uk/documents/Sexualisation-young-people.pdf>
- US Government (2009) US CODE TITLE 15 CHAPTER 91— CHILDRENS ONLINE PRIVACY PROTECTION §6501-6506
- US Supreme Court (1973) MILLER v. CALIFORNIA, 413 U.S. 15 (1973) <http://laws.findlaw.com/us/413/15.html>
- Walters N (2009) *Living Dolls The Return of Sexism* London: Virago Press
- Waltman, M (2010) Rethinking Democracy. Legal Challenges to Pornography and Sex Inequality in Canada and the United States *Political Research Quarterly*, Vol. 63, No. 1, 218-237 (2010)
- Williams, L. (2004) *Porn Studies*. Durham: Duke University Press.
- Wilmet, H. J. (1998). “Naked Feminism: The Unionization of the Adult Entertainment Industry.” *American University Journal of Gender, Social Policy & the Law* 7: 465.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η 'κανονικοποίηση' αναφέρεται στην πιο ακριβή ερμηνεία του όρου *Régulation* που είναι προεξέχουσα στο έργο της Γαλλικής Σχολής της Ρύθμισης. Αν και το έργο των εκπροσώπων αυτής της σχολής σκέψης έχει διαφορές στην ανάλυση, ο πυρήνας της αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους ο καπιταλισμός μακροπρόθεσμα ξεπερνά τις «φυσικές» κρίσεις του, θεσπίζει ένα καινούριο καθεστώς και το κανονικοποιεί δηλ. το ρυθμίζει. Για να το καταφέρει αυτό, ο καπιταλισμός χρησιμοποιεί κοινωνικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένου και του νομοθετικού βραχίονα του κράτους, για να προωθήσει μια επαρκή σειρά ρυθμιστικών μέτρων τα οποία νομιμοποιούν ένα καινούριο status quo, το οποίο μέχρι εκείνη τη στιγμή μπορεί να θεωρούνταν ακατάλληλο για τις κοινωνικές ανάγκες και ηθική –βλ. Jessop 2002.
2. Για τις ανάγκες αυτής της συζήτησης, δεν υιοθετώ την αναλυτική διάκριση μεταξύ του μαλακού και σκληρού πορνό ή μεταξύ της πορνογραφίας και του ερωτισμού για αυτό το θέμα. Αν και έχει χυθεί πολύ μελάνι σε διατριβές για τις διαφορές μεταξύ υψηλής και χαμηλής κουλτούρας, αισθητικής κλπ., το εάν η πορνογραφία αποτελεί μια μορφή λόγου ή όχι, βασισμένη σε συζητήσεις σχετικά με την ιερότητα της τέχνης, των αισθημάτων, της λογικής και της έκφρασης, ο κοινός παρονομαστής που θεωρώ προβληματικός είναι οι αυταρχικές εκφράσεις σεξισμού που σφειτερίζονται κοινωνικές μεταβλητές όπως η φυλή, η ηλικία, ή η τάξη με στόχο να διευρύνουν το βαθμό σεξουαλικοποίησης και να διακρίνουν εις βάρος των υποκειμένων αυτών των ομάδων.
3. Δεν υπάρχουν ή δεν είναι ευρέως διαθέσιμες παρόμοιες εκθέσεις για την Ευρωπαϊκή αγορά. Δες το άρθρο των Sarikakis and Zhaukat (2008) για μια συζήτηση για τους πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς διαφόρων εταιριών με το εμπόριο πορνογραφίας και την βιομηχανία του σεξ και τις τάσεις στην παραγωγή και την κατανάλωση της πορνογραφίας. Ακόμα η ανάλυση της Jeffrey, (2009) παραμένει μια από τις πιο περιεκτικές αναλύσεις για την βιομηχανία του σεξ σήμερα.
4. Το πανοπτικόν είναι το αρχιτεκτονικό σχέδιο που επιτρέπει έναν κεντρικό κόμβο επιτήρησης πάνω σε πολλά αντικείμενα την ίδια στιγμή και χωρίς τη γνώση των αντικειμένων για το πότε *ακριβώς* παρατηρούνται. Ο Φουκώ (1979), χρησιμοποιεί την μεταφορά για να αναφερθεί σε μια κοινωνία συνεχούς και αδιαφανούς επιτήρησης, όχι μόνο στις φυλακές αλλά και σε κοινωνικά ιδρύματα, όπως

το σχολείο ή η δουλειά. Το βασικό χαρακτηριστικό του παντοπιτικού είναι ότι οδηγεί στην ενεργή αυτό-παρακολούθηση του αντικειμένου που δεν είναι σίγουρος πότε παρακολουθείτε και σαν αποτέλεσμα υποθέτει ότι βρίσκεται πάντα κάτω από παρακολούθηση. Στο αρχιτεκτονικό σχέδιο του Jeremy Bentham, το φώς που έρχεται από τα παράθυρα και από τις δύο πλευρές των τοίχων στα κελιά της φυλακής σαν να βρίσκονται σε κυκλική διεύθετηση γύρω από τον πύργο επιτήρησης, επισκοπίζει τις κινήσεις του φύλακα στο κέντρο που μπορεί ή όχι να παρακολουθεί. Εάν επεκτείνουμε αυτή την ιδέα, κάθε κελί συνιστά έναν μικρόκοσμο της ζωής ενός ανθρώπου, ενώ είναι μέρος ενός μεγαλύτερου κόσμου στον οποίο η επιτήρηση επιτυγχάνεται κάτω από τις συνθήκες του πανοπτικού.

5. Δες για παράδειγμα έρευνες για τον ερεθισμό των αντρών που σχετίζεται με βίαιη πορνογραφία, σύμφωνα με τις οποίες ακόμα και απεικονίσεις βιασμού και δύναμης έχουν ψυχολογική επίδραση στους θεατές όταν το θύμα παρουσιάζεται να συναινεί ή να έχει έναν ακούσιο οργανισμό. Για μια μετά-ανάλυση τέτοιων ερευνών δες το Rapid Evidence Assessment των Itzin κ.α. 2007
6. Δές για παράδειγμα αναφορές του τύπου <http://www.dailymail.co.uk/news/article-464679/Porn-star-quizzed-cash-honours-police-probe.html>
7. Δες το Huffington Post για μια λίστα, η οποία συμπεριλαμβάνει την μόνη εκλεγμένη πορνοστάρ Ilona Staller στην Ιταλία την δεκαετία του 1980 : http://www.huffingtonpost.com/2010/03/02/stormy-daniels-louisiana_n_482109.html και http://www.huffingtonpost.com/2009/02/10/porn-stars-in-politics-wo_n_165730.html
8. Ο COPPA παραμένει ενεργός από την αναθεώρηση κατά την οποία οι ανήλικοι προστατεύονται από την προβολή ακατάλληλου υλικού χωρίς την έγκριση των γονιών τους, εάν είναι κάτω από 12 ετών, μεταξύ άλλων (US Government 2009).